

НИЗБОРНИ

ЧИКА ЈОВИН ЛИСТ.

Г. V.

1884.

УКЕБАШЕ МЕД-ЈЕДА

Мознато је да се медвед не храни само једном храном, он једе и зеља и воћа, конаби веће животиње али не штеди ни инсекте ни пу-

жеве, а хоће кад је здраво гладан и на човека да насрне, но кад би хтели да га зовете на част, па да га почастите са оним што он најрадије има,

онда би му морали приправити меда, доста меда, — то је његова сласт. Јамачно се за то и зове медвед, т. ј. мед-јед.

Медвед чини много штете пчеларима у неким крајевима, н. пр. у јужној Коринтији, где људи своје кошнице лети износе у брегове, па их дижу више или ниже према цветању разних алписких биљака, оје не бива у једно доба, већ раније или позније према висини на којој ничу. (И у Сибирији и у Туркестану медведи чине много квара у кованлуцима.)

Но од њих нису мирне ни шумске пчеле; медведи се шетају по шуми, па их траже; па ако наиђу на какву дупљу у коме дрвету, где се сакрио рој, оданде неће отићи док им сав мед не оплене. Дупља може бити и високо на дрвету, то медведу ништа не смета, — јер он ма да изгледа незгранан, ипак се врло вешто пужа на дрвета.

Но та му вештина више пута преседне. Медвед је лукав, али људи су

још вештији. Људи у неким крајевима овако се свете медведу: Обесе о ужету кратак комад дебела балвана или какав тежак камен, који кад мирно виси управо заклони рупу излаз од дупље у којој се настанио рој. Медвед дође, нађуши да је ту рој, облизује се и гледа у балван или камен, који му смета. Онда, лудак, мислећи да ће нешто паметно урадити, гурне балван шапом, но овај (висећи о ужету) врати се опет натраг и бубне медведа по њушки; на то се медвед расрди, па све са већом снагом балван (или камен) одгурује, а овај се све са већим хуком натраг враћа, — онда га медвед одгурне са свом снагом, а овај вративши се натраг звизне га тако јако по глави, да се медвед обевути (изгуби свест), — и тако паднувши са дрвета више пута скр'а врат. Но и ако је још у животу људи брзо из заседе дотрче па га онако збуњена премлате.

На тај начин многи медведи долијају, а људи до лепе, топле бунде долазе.

МАЛИ ПИСАР.

(Свршетак.)

IV.

У пламену.

Ноћ је покрила варош својим црним плаштом. Већ су се погасиле и свеће, које су до скоро по некоји прозор осветљивале. Сви су полегали да се одмором окрепе.

Али на Андорове очи не паде санак. Мучне су му мисли вриле по глави и он се непрестано окретао на својој постељи. Срце му је било као да је у грозници, а са чела цурио му зној.

Он је изгубио поверење свога

господина, изгубио његову љубав. Забрањено му је да не сме ни ићи пред-а' њ, ни пред сина његова. Досада је спавао у једној соби са Елемиром; сад су га преместили у неку малу собицу са свим сама.

Он је био невин, што се тиче сумње о крађи, али му савест ипак не беше мирна, она га је укоравала. Зашто да се упусти и у разговор са Циганком, зашто, да јој поверује, — зашто да је пусти у писарницу? — Јер крадљивац нико други није могао би

ти, до само Циганка. А он сад мора за то да страда.

Па шта сада да ради? Куда да се окрене кад сутра изиђе из Сендеријеве куће? — То су била питања, на која није знао да нађе одговора.

Више пута се одлучавао, да чим зора сване исповеди господину своме све, како је било са том Циганком. Али увек се опет предомислио. Јер шта би му то вајдило? Сендери би држао да је то све препредена измишљотина.

Мислећи тако не наиђе ни на један зрачак наде, који би га мало оснажио.

— Пропао сам! шапуташе он. — Сад сам исто тако јадан и саморан, као што сам био онога дана кад су ми родитеље у гроб спустили. Онда сам бар имао једнога пријатеља, који ме је препоручио, а сад ће и тај веровати да сам недостојан љубави његове.

И он загњури лице у узглавље па је тако подуже плакао.

Наједаред зачу се неко необично шуштање, неко пуцкање.

Андор подиже главу са узглавља. Прозори су се блистали у жарком руменилу, — у соби је било тако светло као у по дана.

Уплашен скочи и погледа на поље у двориште. Сав је претрнуо и посрну натраг од прозора.

Сендеријева кућа је — горела.

Дим и пламен залишавао је кров, а шиндре су пуцкале и отскакале у ваздух.

Ову ужасну опасност још нико није опазио. Нико се жив није чуо, кроз ноћну тишину само је пуцкање продирало и ветар је про звиждавао, који је топлота покретала.

Андор брзо баци на се одело

и отрча у собу у којој је г. Сендери спавао.

— Господине, господине, — викао је он из свег гласа, устајте брзо, кућа вам гори.

Сендери је таки на ноге скочио па је и сина свог пробудио. У првом чуду и забуни није знао шта пре да уради. Очајно је за стао и руке кршио.

— Не губите времена, господине, — говораше Андор. — Огањ се све већма распирује. Спасевајте, што се може спасти, а ја идем да пробудим чељад.

Андор је добро рекао. Сув дрвени кров плануо је као слама, а опасност је сваког часа бивала све већа.

У то се и Сендери мало прибрао па се заједно са сином својим журио да изнесе из опасности од ствари што му је драгоцене било. То су преносили у једну суседну кућу преко улице. Прво је било Сендерију да из писарнице изнесе важније списе. Кад је тиме готов био, онда је већ цео кров буктио у пламену.

Онда је и Андор дошао са људима који ће да помажу. Пожарници су удешавали своје шмркове и штрцали воду горе на кров.

Али узалуд је био сав труд. Ветар је ватру све већма распиривао и она је све више маха отимала. Гредице на тавану крљале су се и рушиле. Над кућом се дизао дим као неки црн брег.

Сваки час се очекивало да ће се и таваница провалити, и нико више није смео да се приближи кући.

Али тек сада сети се адвокат да је у својој спаваћој соби заборавио неке важне уговоре, обвез-

нице и државне артије. У првој забуни износио је оно што је од мање вредности, а ово што је заборавио, то је био главни део његова имања.

— Ко ће спасти моје артије, које сам заборавио у спаваћој соби! — Тако је викао он сав усплахирен.

Али нико се живи с места не маче. Нико није имао храбрости да улети у загушни дим, да се изложи такој опасности.

— Спасавajte моје артије! — приклињао је кукаван адвокат. Про сјак ћу бити, ако ми то изгори. Половину свога имања даћу му, ко ми то спасе!

Људи су то чули али су стајали као заковани. Не сме нико да улети.

Али ено један момчић истрчи из гомиле, па смелим корацима упути се кући, која је горела.

То је био Андор. Помисао да ће своме љубљеном господину учинити велику услугу, та га је помисао тако охрабрила, да је на опасност и заборавио. Он се одважно приближио кући. На степеницама већ су горела четири долња степена. Но Андор ту жеравицу прескочи и брзо уђе у предсобље.

Унутри је већ било доста густа дима, а од светлости која је споља на њега падала, тај је дим изгледао као позлаћен.

Андор се изненади кад је гледнувши на лево опазио да гори свећа у соби комаријевој. Чисто нехотице сврну тамо и баци поглед кроз прозор, који је био у полу отворен.

Комари је био још у својој соби. Он се по свој прилици касно иза сна пробудио, али за то се

сад у толико више журио да избегне. У грозничавом дрхтању завезивао је он своје рубље и одело.

Али, шта је ово? Сад се примаче својој постељи, и испод узглавља извади гомилу банака и неку ствар, малу, светлу.

Андор је познао да је та мала светла ствар била — Сендеријев сат. Онај исти сат са златним ланцем и каменом опалом због кога је он пао у немилост свога господара.

Комари није ни помишљао да га когод посматра. Он стрпа сат у шнаг, па са завежљајем својих ствари пожури се на поље кроз врата.

Сад се Андору разјасни на једаред тајна пред очима:

— Даклем Комари је био крадљивац!

Маломе писару удари у лице боја љутине и он стисну песнице своје. Гонило га је нешто да се залети на тога ниткова, да га ухвати тога угурсуза, због кога он невин мора да страда. Али одма за тим стиша се жар љутине у њему, он се сети да му сада предстоји важнији задатак, — да избави свога господина од просјачка штапа.

Он се одмаче на страну а Комари прође поред њега и не опазивши га, па слети доле низ степенице.

Андор уђе у спаваћу собу Сендеријеву; није дуго тражио, брзо је нашао све артије, које Сендери тако жељно очекује. Па сад се и он пожури натраг.

Но и било је већ крајње време. Дим је био све загушљивији, крцкање и пуцкање са свију страна био је знак да ће кућа скоро

да се сруши. Степенице су већ биле у пламену, а и у пресобљу је већ захватио пламен орман и столице.

Сад је морао сву снагу прибрати. То је и учинио, по пет степена је прескакао, — пламен је зализавао његово одело и прљиво му косу, али он ипак сретно стиже доле, у гомилу људи, који су одстра бледели.

— Ево вам артија ваших, господине! — рече Сендерију.

Па онда јецајући дода:

— Али знајте и то, да нисам ја крадљивац, — него вас је покрао Комари. У њега су и банке и ваш сат. Хватајте га брзо да не умакне.

Само је то могао да изустити, па онда изгуби свест и заљуља се да падне. Савладаше му снагу напор и унутрање узбуђење.

И он би био пао о тле, да га не прихвати адвокат у раширене руке своје.

У тај мах сруши се кућни кров ужасним штропом.

V.

Невиност не пропада.

Мали писар одлежао је неколико дана у кући једног пријатеља Сендеријевог. И Сендери и његов син нису одилазили од болничке постеље. И сузе радости удараше им на очи кад се Андор разабрао, кад је отворио очи и запитао:

— Где сам ја?

— На добром си месту, сине мој, — ево ми смо код тебе. Брзо му је одговорио Сендери.

— Ох, гле! Даклем ви се више не срдите на мене!

— Не, не, — буди спокојан. Твоја се невиност сјајно доказала. Ја сам се огрешио о тебе, али ћу

се трудити да све поправим. Али сад немој много говорити; теби треба одмора, да ти се здравље поврати.

Али Андор мољаше:

— Говорите ми, говорите, молим вас. За мене нема бољег лека, него што су слатке речи ваше. Сендери га је морао послушати, те му исприча све, што се догодило од како се он разболео.

После онога пожара, који се десио са непажње кочијашеве (јер је ноћу са запаљеном лулом ишао на таван по сено) г. Сендери је тако наредио да се Комари потражи.

Али је тешко било наћи га; он се спремао да побегне. Ипак су га нашли, а нашли су код њега и половину украдених банака и сат.

На испиту пред судом дуго је и јогунасто порицао свој злочин али шепртљећи и одговарајући се тако се заплео, да је напослетку морао све признати.

Признао је да је био у договору са матором Циганком, коју је он послао да му новац и сат украде. Он је ту ствар сцлганирао и удесио тако, да сумња падне на Андора, кога је он већ и за то само мрзио, што га је г. Сендери волео и одликовао. Он је направио фаличан кључ и дао га Циганки да њиме отвори ладицу. За то су новац поделили.

Суд је осудио на робију и Комарију и Циганку.

Андор је све то пажљиво слушао и био је веома узбуђен, па онда рече:

— Даклем ви сте сада уверени да сам ја невин. Сад ми је тако лако.

За тим је на скоро заспао, а у тим снавању и здравље му се

враћало и на скоро је са свим оздравео.

* * *

После године дана на згаришту је већ била дигнута нова, још лепша кућа. Адвокат је био вредан човек па је трудом и радом накнадио штету коју је претрпео. Али да му није Андор спасао велики део имања, међу којим је би-

ло и туђе својине, — ко зна како би било.

Зато је г. Сендери био Андору признателан. Он га је посинио, и сад је имао два сина, која је једнако љубио, и ш њима је сретан био, јер су се обојица добро учили и у сваком погледу примерни су били.

Превео са мађарског Вл. пл. Војновић.

ОВЕЈАНА ЗРНЦА.

Неблагодарни људи врло вешто умеју доказивати, да они и не имају зашто коме бити захвални.

Многи људи радије дају поклоне богатацима, него што чине милостиње сиротињи.

Ко нема стида, нема ни савести.

Четири добре матере имају свака по једно неваљало дете. Истина: мржњу. Богатство: охолост. Јунаштво: опасност. Срећа: завист.

Људи су најстрожији осудиоци својих мана, кад их виде на другоме.

ВЕЛИКЕ ЛЕТНЕ ВРУЋИНЕ.

ве године канда се нећемо морати тужити на велику врућину. Бар ево нас већ скоро у месецу јулу, па до сада мало беше правих летних дана. На против многи је стекао кијавицу, кад томе иначе није време. Зато ћемо сада да се огрејемо поменом неких великих летних врућина, које су људи у кроникама својим забележили. Кад бацимо поглед на те велике врућине, лакше ћемо трпети ово хладније лето.

Даклем :

Лета 658, (по Христу) била је така топлота, да су се бунари сасушивали.

Лета 879, (нише у кроници вароши Вормса) падали су мртви раденици у пољу од тешке прижеге.

Лета 1000. била је така врућина у Немачкој, да су усахнуле реке и језера, па се тако и рибе у њима утаманиле, — иза тога тако појавила се куга.

Лета 1152. пуцала је земља од грдне суше и у Елсазу сасушила се река Рајна.

Ужасна је врућина била лета 1159 у Италији, а лета 1171 у Немачкој; 1260. падали су људи мртви од срдомаса (Sonnenstich). 1276. и 1277. ома-ра је спрљила све усеве, па је за тим наступила глад. — 1303. и 1304. сасушиле су се реке Лора, Сајна, Рајна и Дунав. 1363. и 1394. страшна врелина у целој Европи; 1473. и 1474. у Угарској (и онда се Дунав скоро са свим сасушио). — 1538, 1539. 1540.

и 1544. несносна топлота и 1556., опет се сасушивали бунари. — 1615. и 1616. велика суша у целој Европи. 1652. у Скотској така врућина какве до онда у тој земљи никад није било. — 1698. велика суша. XVII. век је много патио од претоплих лета, али ни почетак XVIII. века није био бољи; таки год. 1700. 1701. и 1702. сагорели су сви усеви, и животиње скапавале од прижеге. — 1718. морали су због великих врућина затворити у Паризу позориште, за пет месеца дана није пала ни кап дажде; термометар дизао се у присенку до 36° реумирових. — 1723. и 1724. опет претопло лето; исто и год. 1743. и 1746. — 1748. 1754. 1760. 1767. 1779. и 1788. вредна топлота. — У Немачкој је год. 1791 и 1793. термометар у присенци показивао 38° реум. — 1797. такођер несносна врућина. — Бивало је таквих незгода и у нашем (XIX.) веку, — год. 1800 показивао је термометар у Бечу 38° р. — а г. 1802 у Паризу. 39° — И год. 1811 била је веома топла (но те је год. бар родило оно славно вино, какво после до сада још није!) — Прекомерно топла година била је и 1834. — А за тим су биле јаке врућине још год. 1846. 1863. 1868. и 1877.

Даклем боље нам је трпети и овако хладније лето, него оне ужасне врућине, које смо горе навели. Али још имамо доста дана до јесени, — шат буде и такови да се бар неколико пута окупати могнемо, — да не заборавимо пливати.

КОЊАНИК.

Нашем Вељи ништ' не смета,
Што му ј' коњиц од дрвета,
Он га јаха, јаха, да,
Ђиха, ђиха, ха!

Кад је коњиц тромо кљусе,
Ти се, Вељо, уздај у се!
Скачи барем ти —
Ђиха, ђиха, хи!

М——ћа.

ПАТУЉЦИ ЧЕСТИТАЈУ СВОМЕ ЦАРУ КРСНО ИМЕ.

— Шала, са пуном врећом слика —

Честитамо, светла наша круно!
Руке су нам, срце нам је пуно.

Први дарак то је код нас мода,
Носимо ти мирисних јагода.

П'онда ево, из шумскога мира:
Слатких гљива, руком брана жира.

Па ево ти румених трешања,
Ево жита, не бој с' гладовања.

Ево репе, дебеле у струку
Ал је тешка, — тројица је вуку.

Зелен пасуљ, љубав ти га даје;
Ево, крушке, гледај колика је.

Ево свега, чим се људи сладе,
Што ј' најлешше, то се теби даде.

Ево шпиргле, зеленкаста сјаја,
А дугачке, не видиш јој краја.

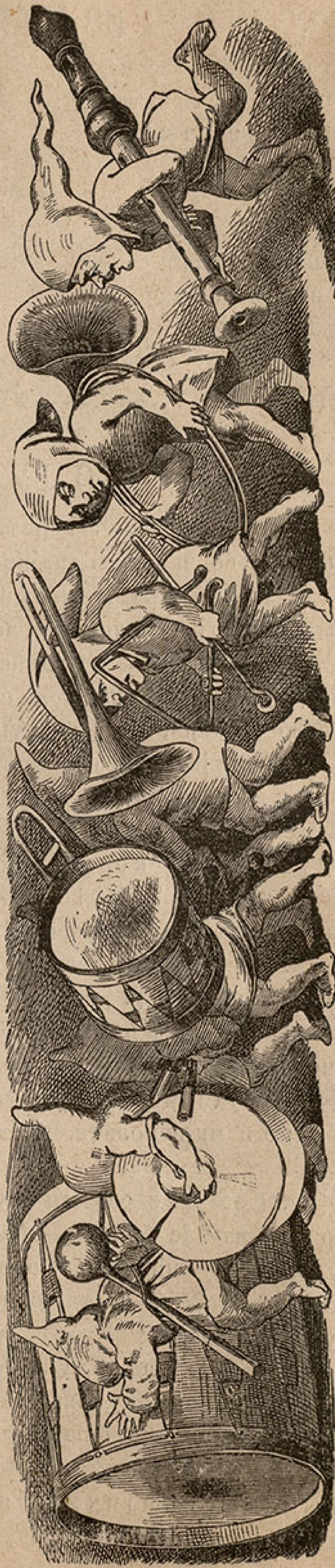
Наше даре, ко ће да набраја;
Ево јаја, ево и ор аја.

Цигерњача, довољна за дива,
А за њоме пехар златна пива.

Ево роткве и рибе и рака,
И переча, таман за јунака.

А за рибом, јер је здраво масна,
Ево, царе ево винца красна.

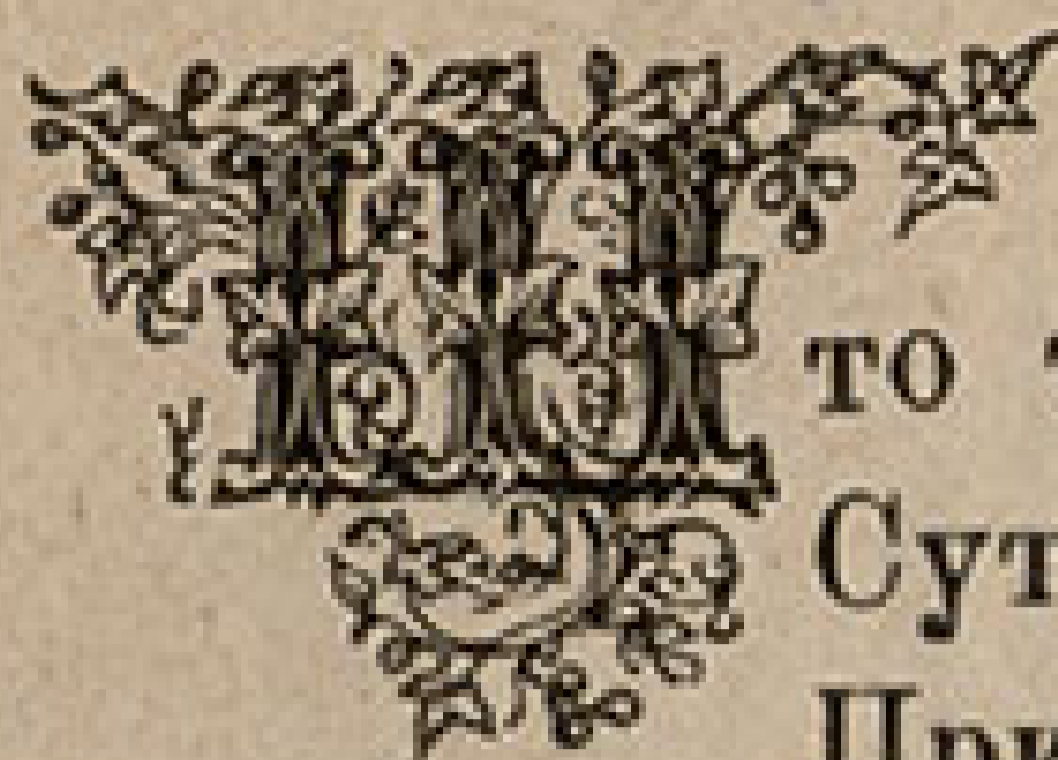
Па сад сложно, да се бубањ бије;
Ударајмо зиле и борије.

Кад је слава нек' буде и пира;
Срце пева, — музика нек свира.

Бог те, царе, чувао с висина,
Да нам живиш милијон година!

Хура! — Бум!

ИЗ КЊИГЕ ЖИВОТА

Многи су при крају
Свој живот проклели, —
Јер имаше труда,
Ал немаше цели!

Суровост је гадна
И у самог скота;
То је златна речца
Из књиге живота.

Многи су при крају
Свој живот проклели, —
Јер имаше труда,
Ал немаше цели!

Бићеш дуго снажан,
Бићеш дуго млад,
Ако ти је одмор
Припрема за рад.

— Н —

О ВУЛКАНИМА.

Ма би о овоме могли говорити, ваља да се запитамо најпре, шта се зна о земљи из прва шњег стања њеног. Учени људи велеле, да је земља некад — и то здраво давно — била усијана кугла, која се у васиони брзо кретала, и тек поступно хладила тако да је временом добила сталну чврсту кору, коју и данас има.

Сталну чврсту кору — велим. А шта ће то рећи? То ће рећи да је та кора обмотач некој маси, која није чврста. — И заиста земља у времену свога хлађења (а можда се још и данас хлади,) — за цело се није могла отпочети хладити изнутра, но с поља. — Учени људи доказаше и то. Па у то можемо и ми веровати. Чујте само!

Ви сте чули за огњем дишућа брда о том вам је браца — Мита нешто у „Невену“ причао. Још ће те се извесно сетити, да се та брда научно зову „вулкани.“

Знате и то, да таква брда истурују из себе течну, усијану масу — лаву; о чему ћемо сада и више прозборити. Али осим тих брда таквих, има још и друкчијих појава, који на разне начине подземно

дејствују на нашу земљу дан-дани. Ако буде места и о том ћемо коју рећи; за сад упамтите толико да су сви ти појави познати под именом „вулканизма“; и проистичу отуд испод земље, и као што бисмо рекли, баш од оне њене растопљене језгре.

Као што рекосмо, вулкани су таква брда, која од времена на време страховитом или пак тишијом снагом избацују из себе ватру често и ватрено-течну масу — лаву; где кадкад у воду и муљ; а по некад се то ограничи само на димљење, то јест истурање гасова (плинова) а ти су најобичнији: сумпоро-водоник, угљена киселина (угљен-диоксид); хлоро-водонична киселина, азот, и т. д.

Лава није ништа друго, него усијане и растопљене материје, које се у унутрашности земљиној у таквом стању налазе због велике топлоте, коју они не могу издржати, а да из свог чврстог стања не пређу у размекшано, течено, и на послетку неки и у гасовито. (Јер и то је доказано, да је у земљи све топлије што се дубље у њу иде.)

Дакле, кад се та растопљена маса из буди каквог узрока покрене тако, да тежи на више — то и чини проки

кидјући земљину кору, и куља на поље страховитим дејством. Обичнеа пољлази одушку на брдима, и то таквим, која су пирамидалног или коничног облика. Прокиди ти обично бивају на врху брда, изгледају као левак, и зову се кратер. Кратер је, рекосмо, обично један, а десиће се по који пут, да се отвори и са стране; па не један него и више.

У случају ако се земља не распукне -- издижу се нова брда, или острва — ако се то дешава у мору, па тако и остану, или се баш по неком времену опет врате натраг у море. По неки пут се на самој равници пуши као из димњака. — Но обично ти избади, дејство вулканско, бивају на сталним местима — брдима. Ми смо већ рекли да то избацавање не бива непрестанце; него у току од више дана, недеља, месеца. Неки пут се тако пригаје, рекао би човек: што је било — било, нема ту више вулканске радње, и готово пређе у заборав. Али од један пут: дејство се опет укаже, па ма то било и после иљаде година. — Према томе се вулкани деле на вулкани, који дејствују и вулкани угашене или дуго мирујуће.

Даље. Осим што вулкани избацују лаву — избацују још и пепео и камење.

Пепео су у ситни прах раздробљени минерали, и који излази из вулкана као црн ужасно велики облак проженут муњама, и кога ветар на све стране разноси. Често пута има га у великој количини; па су тим начином затвране и две вароши римске: Херкуланум и Помпеја; поврх којих је дошао слој лаве! и тако се те взроши у целини сачувале и до данас; те се мало по мало откопавају. . . .

Камење је опет то исто, само крупније. То камење може бити сићу-

шно као речни песак. Но бива оно и крупније: читаве стене; па с великом снагом често у великој количини, висини и даљини излеће. . .

После ватре, пепела и камења долази лава, која као усијана житка маса читавим потоцима јури из кратера. Неки пут лава излази у здраво великој количини — као што се то једном десило на вулкану Скаптар Јекул (Исланд). — Кад лава већ престане тећи (чим је обично и право дејство вулкана завршено), она се временом по мало хлади и хвата се чврста кора, преко које се може претрчати, јер је лава лош топлоноша. Што ће рећи, да она у се тешко прима топлоту, а Бог ме, тешко је и испушта. Кад се олади и стврдне, онда је шупљикава и лака. Тад је добра за ђубрење. Но кад је лаве у великој количини, она остане унутра врела кроз више година.

Обично, свако дејство вулкана прате или им претходе земљотреси или трусови. Они се обично указују на неколико тренутака пре саме појаве пепела; и трају по неколико тренутака. Али они бивају и на неколико дана, месеца па и година весници вулканског дејства; па и много жешћи и дужи. Кад се понављају у току од више месеца или година — то је знак, да ће у близини негде прорадити какав угашени вулкан, или нов се отворити; или пак то је тек само појава вулканизма. А ако је вулканизму доиста извор баш само језгро земљино, онда можете мислити колика је то количина и у колико исчезавала дебљина корина према њој, кад је сваки покрет те масе у стању да је потресе!

Земљотреси обично су бештетни, али дешава се, да се при земљотресе куће руше, море одилази од својих обала и с огромном снагом враћа су натраг. Кад су они јаки, може се де-

сити, да се земља распукне па и опет склопи, или да јако остане отворена — Земљотреси су према правцу тројаки. Односно тога ћу вам поменути, да се дешава, премда врло ретко али тим је грозније, да се предмети где се земља тресе у ковитлац окрећу.

Толико сам вам имала рећи о вулканима; а сад ћу вам навести неколико случајева грозне последице вулканске.

У Европи први познати пример вулканског дејства био је године 79 по Хр., а 26 Августа са Везувом у Италији, кад је овај пошто је ћутао може бити и 2000 година, — те године за владе Титове, наново прорадио — и управ разорио две вароши Херкуланум и Помпеју. Том приликом погинуо је и чувени римски писац Плиније старији. Опширније о том можете наћи у „Књигама Љ. П. Ненадовића“ (II св. мислим), и „Срп. Илустр. Новинама“ и т. д. — Тада је пепео из кратера летео чак и у Мисир и Сирију, и ваздух је од њега тако помрачао, да се у подне ништа видело није. И тај силни пепео затрпа са свим оне две вароши онако врућ, и на висини од 80—100 стопа тако, да се оним варошима ни места није знало. Тек у новије време случајно наиђоше на њих, и откопавање истих отпочело је, које и данас траје.*)

Од тог доба па до данас Везув је дејствовао мислим до 38 пута.

Етна у Сицилији, за коју се претпоставља, да је као вулканско брдо врло стара; и да је ћутала све до 1447 г.; па од 1536 г. на даље отпочела силно дејствовати. Године 1693 Етна је из себе толико лаве дала, да би се четири Везува начинити могла. — Здравом је висока, а кратер је у ње за читаву миљу велики. 1788 године

један човек од науке силазио је у њен кратер, и на 30 стопа дубљине нашао је ушће, на које је густи дим излазио; кад је ветар дим раздувао, путник је у дубини видео усијану масу.

Етна је до сад до 40 пута дејство своје показивала.

Трећи је живи европски вулкан Хекла на острву Изланду. Као вулкан памти се од године 1004; а одатле до данас дејствовала је до 30 пута. На истом острву је и Крабла, која је још жешћа од ње.

Ну, доказано је, да је вулканска радња у Европи негда много жешћа била. Још можемо споменути, да је Италија у том најбогатија; па и суседна острва, као што су липарска; а познат вам је скорашњи земљотрес на острву Ишчији. Кад је у Калабрији (јуж. Италија) од 5 фебруара до 28 Марта 1783 год. био земљотрес, на једном месту одвалио се читав комад земље и пао у море, а вода је отпљуснула натраг од обале и однела до 1000 људи. Но најстрашније се осети земљотрес у Опидо. До 400 вароши и села са свим је порушено, више од 100 брда разорено, страшне провале поизотваране, и око 100.000 људи које потучено које осакаћено.

Знаменит је случај земљотрес што се 29 Децембра 1820 год. десио на острву Занте (у Грчкој). На неколико дана пре тога била је изванредна врућина, 29-ог духнуо је јак ветар; — за тим је наступила маина, а иза ове земљотрес с јаким треском $\frac{1}{2}$ мин. За овим се просу пљусак с олујом и крушном тучом (град). 80 кућа падоше а 800 би порушено и бујицом однешено. За тим је још за 25 дана дувао изванредно ладан ветар.

Новембра 1 по старом или 20 Октобра по новом на дан свих светих а године 1775 десио се страشان земљо-

*) Занимљиво о том говори наш Љ. П. Ненадовић.

трес у Лисабону Земљотрес се тај протезао кроз целу Шведску па ђа до језера Онтарија (у сев. Америци). Био је то ужасан земљотрес; нарочито Лисабон као средиште грозно је пострадао тако, да су од њега само развалине остале. Најпре се око 10 часова изјутра зачуо јак подземни тутањ; мало за тим затресе се земља веома силно; — и за 6 мин. — пропаде красна варош и до 60.000 ст. Нешто у воду морску пропаде, нешто вали реке Тахо однесе; а нешто развалине и др. потуче

У Љубљани (Laibach) 12 фебруара 1879 г. десио се доста јак земљотрес у два маха. Тај се исти потрес прострљо кроз Крањску и Штирију у Трет

Такође вам је познат и загребачки земљотрес, и земљотрес на острву Исхији.

У Африци су познати као дејствујући и угашени вулкани: на острву *Београд.*

вима азорским, канарским зеленогребеним, Бурбону и т. д.

За унутрашњост Азије држи се, да је врло вулкановита; а и острва већином су вулканска.

У Малој Азији има угашених вулкана, а Олимп је од скоро почео дејствовати пошто је дуго и дуго ћутао. —

У Америци знатни су вулкани на полуострву Аљасци, па онда мексикански вулкани (Попкатепетл, Хоруло). Но у јужној Америци су сви најзнатнији вулкани.

Од Аустралије — помињемо острво Тако. На острвима самооским би веома јако дејство вулкана. С једне стране угибаху се делови острва, па су и тонули у воду; а с друге на против, издизаху се. Нови кратери на вулкану отворише се и избациваху камење. Земљотреси се местимице појављиваху.

Ортелинија

ДВЕ АНЕГДОТЕ

* * *
У школи (не знам у коме разреду) предавао је учитељ из природописа науку о животињама. При крају године запита он једног слабог ђака, би ли му знао казати коју животињу?

Ђа к. Би.

У ч и т е љ. Даклем наведи ми једну животињу.

Ђа к. Тица.

У ч и т е љ. Добро; а били ми знао казати још једну животињу?

Ђа к. Би.

У ч и т е љ. Па реци.

Ђа к. Још једна тица!

* * *
Неки господин имао је у башти врло лепу младу крушку, која је те године први пут родила.

Циганин комшија бацио око на ту крушку, како има леп велики плод, па му гракнула жеља да је и он окошта.

Једаред, баш је јак ветар дувао, прескочи он ту башту, мислећи да га сад на том ветру неће нико опазити.

Таман он ухвати крушку да је откине а господин се створи иза његових леђа па дрекну: А шта ти то радиш Циге.

— Молим покорно, господине, — држим крушку, да је ветар не одува.

ШТА САМ ЈА ОВИХ ДАНА ВИДЕО.

Имамо на нашем димњаку једно ластино гњездо. Кад је једном ласта одлетела, узех мердевине и завирих у нутра. Видех пет јаја ; узех једно да га изближе посматрам, у намери да га опет после у гњездо ставим.

Ја заборавим јаје на своје место однети.

После два три дана прала је наша слушкиња нек'о рубље управо испод гњезда ; и пљос, паде једно живо лашче које се тек' излегло, паде у чинију воде, и пљос, и друго. Кад зачуђени погледасмо горе, видесмо ласту како

стоји на крај гњезда, одакле нас мирно гледа као да би хтела рећи : кад ми нисте оставили на миру сва јаја ето вам и ластаћи !

Ласта утамани и остала два јајета, напусти гњездо, и од тог доба видесмо њу и друга њеног, где себи граде гњездо на другом димњаку.

Данас је то гњездо готово и почем је тако ниско грађено да се може и без мердевине увирити то опазих ново једно јаја.

Разуме се да јој сад више нећу дирати јаја.

Н. Н.

МАЛЕНКОСТИ

Неки газда имао посла у вароши, зато узјаха свог парина, да што пре стигне. Он је још код куће опазио да парипу у једној потковици мањка један чавао. Али он у себи рече : „Један чавао, то је маленкост. Није вредно да се рад тога задржавам.“

Јахајући неко време, спадне парипу са ноге та потковица. „Кад би било близу ковача, сврнуо би да удари нову потковицу, — рече јахач, — али одкасаће коњ и са три потковице.“

Али пут је био камењем присут и парип нажуљи ногу, па поче да рама. Идући даље нападну га два разбојника. Он би утекао био да му коњ није рамао, — али овако не могаше утећи, и разбојници отму му све новце, узму му и коња заједно са седлом и свом опремом.

Кад се тако оплећен пешке кући вратио рече уздишући својој жени : „Но јеси ли чула жено, то не би веровао, да због једног чавла може човек целог коња изгубити. Међер истина је, што у некој књизи пише :

Ко маленкост презре,
Она му се свети.
Ал бар после штете
Нек се опамети.

Кристина је више пута молила своју матер, да јој купи тицу канарицу. Мати јој је говорила : „И ту ћу ти жељу испунити, ако будеш добра, вредна и послушна.“ — А Кристина је обрехала да ће така бити.

Једаред дође Кристина из школе, тад јој мати рече : „Ја идем мало од куће. Овде на столу има једна кутија; немој да је отвараш, — ни дирнути је не смеш. Сад си чула шта сам ти рекла ; а чим се вратим, добићеш нешто, чему ћеш се јако обрадовати.“

Тек што је мати изишла, Кристина се примаче ближе кутији. Била је веома знаљива, шта то мора бити унутри, кад се не сме отварати. Усуди се, па кутију подиже. Кутија је — мишљаше она у себи тако лака, као да ништа и нема у њој ; а горе су на заклопцу избодене мале рупице ; — шта ли то мора бити унутри !

— А што ја не би кутију малко отворила, само да завирам у њу, — та то мати неће ни знати!

И она отвори кутију, — али у тај ма прну из ње красна жута канарица, па поче по соби тамо амо летити. Кристина за њом да је ухвати, — али узалуд јој беше труд, ма да се сва ознојила које од умора а нешто и од страха од гриже савести, што је тако непослушна била.

У то се и мати врати кући. Чим уђе у собу, таки виде шта се десило,

па своје непослушно дете озбиљно укори:

„Ти ниси могла знаљивост своју да савладаш. Сад видим како се могу на тебе ослонити. Ја сам ову канарицу теби купила, да те обрадујем; али дарови се дају само доброј деци, а не такима као што си ти.

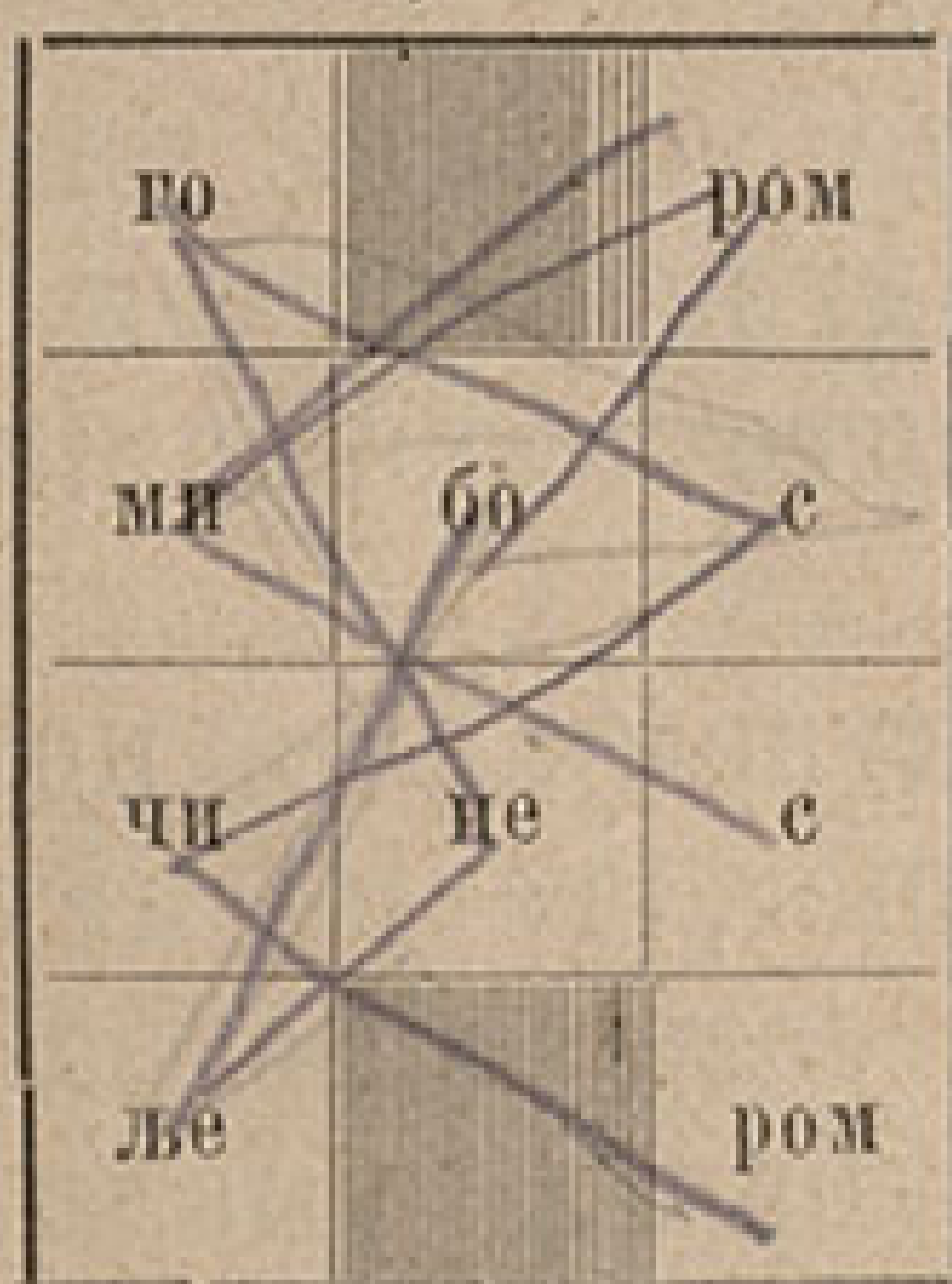
И мати ухвати канарицу, и однесе је натраг трговцу, од кога ју је била купила. А Кристина остаде код куће плачући.

Даштања

I. За мању децу.

1. А.А.А.И.К.М.Н.О.О.Р.Р.Р.У.Ц.
(Из ових петнаест слова састави четири речи: 1, Једно мушко име; 2, Једно женско име; 3, Једно воће; 4, Један цвет.)

2. (Ноњички скон.)

II. За одраслије

- 3) Ја знам две именице; првом се служе куварице, а од друге се прави нешто чиме се пркоси мраку. Ове две именице састави са словом „и“ у среди, а последње слово одбаци, па ћеш онда имати нешто, што ће ти таки требати, да можеш решење своје „Невену“ јавити.

У Новом Саду. М — — ћа.

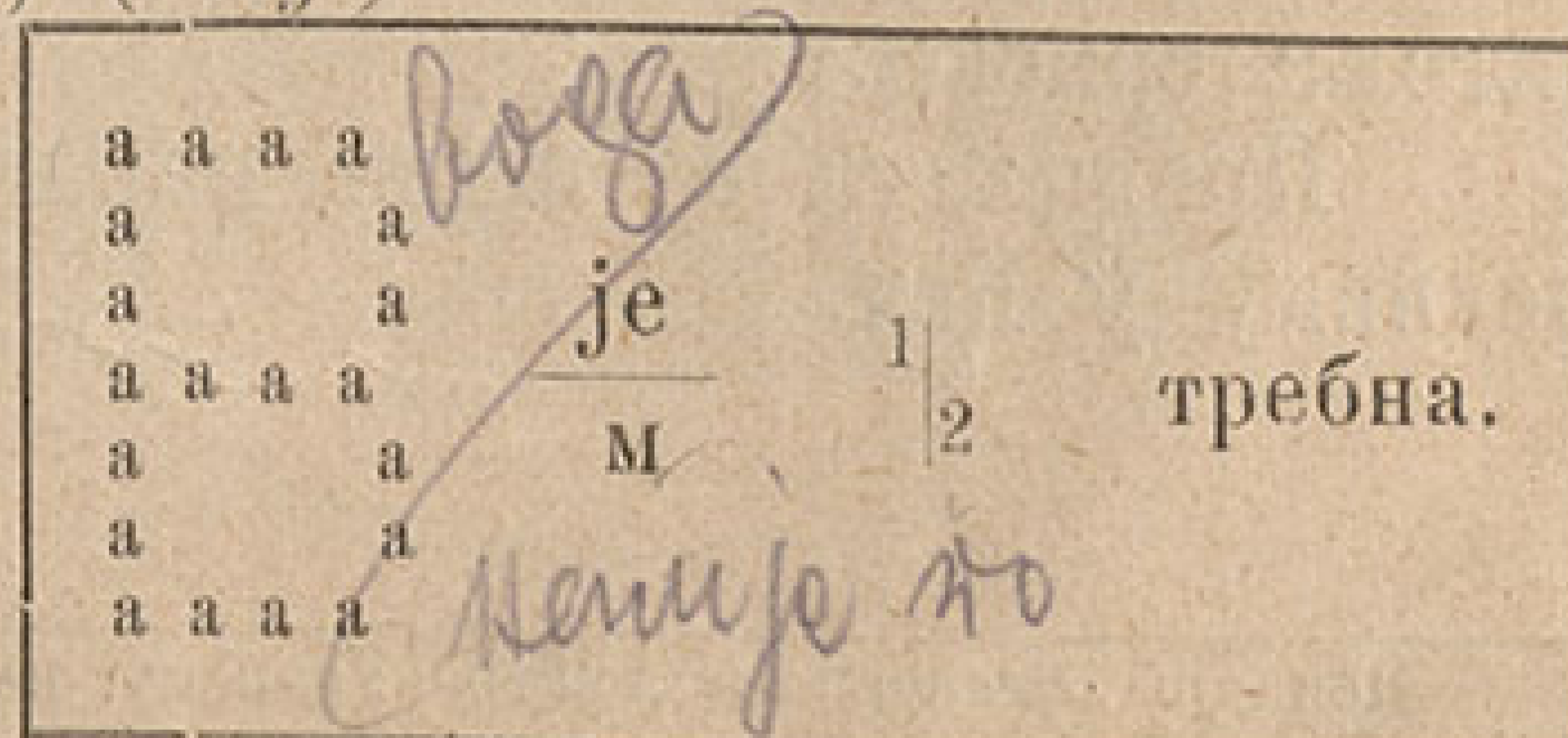
4)

31	32	33	4	5	6
28	28	30	8	8	7
18	17	16	22	24	24
21	20	18	15	23	13
12	19	10	25	26	27
1	2	3	36	35	34

(У ових 36 квадратића ваља бројеве од 1—36 распоредити тако, да ти при сабирању ма кога реда, било у ширину или у дужину, увек изађе једна иста сума.)

Ленка Гердец.

- 5) (Ребус)

Ружа.

Решења и имена оних, који реше и на време уредништву јаве, биће штампана у бр. 14.

Решења даштања

из бр. 9

1.) П Р Е П Е Л И Ц А.

2.) М а ч. — Ч а м.

3.) Д у н а в. — У н а. — Д у в а н.

4.) Т и и м а ш 12 г о д и н а, м а т и т в о ј а
37, а о т а ц 42 г о д и н е.

5.) (Ноњички снок.)

Волим друга
Нег златна голуба,
Голуб бити
Па ће одлетити
А ја с другом
Живот проводити.

Милош, За-
вишић, у Н.
Саду, 1. 3.
4. 5. — Вера

Петровићева у Сомбору, 1. — Катарина Крстић у Руми, све. — Јован Д. Брајић у Бањалуци 1. 3. 4. 5. — Ђока Вујацковић у Митровици, 1. 2. — Јован Бојкић у Митровици, 1. 3. 4. 5. — Марија Марковић у Броду, све. — Олга Стефановић у Шиду, 1. 3. 4. — Јован Пазарски у Руми 1. 2. 3. 3. 5. Бранко Јовановић и Десанка Константиновић у Панчеву, све. — Видосава Увалић у Кули. 1. 2. 4. 5. — Зорана, Орлана и Гордана Деановић, у Мољу, све. — Катарина и Цвета Давидовић, у Глини 1. — Буде и Милан Будисављевић у Госпићу 1, 2. 3. 4. — Димитр. Јанковић у Београду, 1. 2. 4. — Милица Николић, Даринта Маринковић и Катица Алексијевић у Панчеву, све. — Миша Предић у Панчеву, све. Персида Ж. Јовановићева у Ваљеву, све. — Андрија Поповић у Панчеву, 1. 2. 4. — Мих. Поповић у Панчеву 1. 2. —

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Завршивши овим бројем прву половину ове године, отварамо за „Невен“ претплату за даље.

Претплатна је цена на по године 2. фр. (За Србију 5. динара), а за једну четврт 1 фр. (За Србију 2½ дин).

Уредништво и наклада „Невена“ ићи ће увек за тим да лист овај буде све бољи и бољи, да што више одговори цели својој, да буде младим читаоцима, којима је намењен што кориснији и што милији.

Како ће мо то постићи, без боље материјалне потпоре од стране родитеља и добротвора подмлатка нашег, то је питање које нас још једнако тишти, — и много што-шта само о то замишља.

Смемо ли се надати да ће нам се та брига умалити после позива овог, који на свакога, коме духовни развитак наше деце на срцу лежи.

И сада као и увек много се уздамо у заузимање свестних учитеља српски.

Предплата се шаље наклади „Невена“ у Н. Сад. Рукописи Уреднику у Беч.

Наклада „Невена“

Чика Јовиног Листа.

Цена је „Невену“ за Аустро-Угарску: на читаву годину 4 фр., на пола године 2 фр. За Србију, Црну Гору и за остале крајеве 10 динара или 5. фр. у банкама на читаву годину, односно 5 динара или 2 фр. 50 новч. на пола године.

Штампарија А. Пајевића у Новом Саду